

พระธรรมเสนาณี (กิ่ง มหปผล ป.ธ. ๕)

(พ.ศ. ๒๔๔๕ - ๒๕๓๘)

ชาติภูมิ

พระธรรมเสนาณี (กิ่ง มหปผล ป.ธ. ๕) นามเดิม กิ่ง นามสกุล นิลคำอ่อน เกิดวันพฤหัสบดีที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๔๕ ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๔ ปีชาล ณ บ้านทุ่งบอน หมู่ที่ ๒ ตำบลบึงหวาย อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี บิดาชื่อนายพั้ว มารดาชื่อนางก่อง นิลคำอ่อน อาชีพทำนา เป็นบุตรคนที่ ๒ ในจำนวนพี่น้องร่วมบิดามารดา ๔ คน

การศึกษา บรรพชาและอุปสมบท

พระธรรมเสนาณีบรรพชาเป็นสามเณรวันที่ ๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๔ เมื่ออายุ ๑๙ ปี โดยมีพระครูวิจิตรธรรมภาณี (พวง ธมฺมทีโป) วัดมณีวนาราม ตำบลในเมือง อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี เป็นพระอุปัชฌาย์

อุปสมบทวันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๕ ณ พัทธสีมา วัดบ้านโนนบอน ตำบลบึงหวาย อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีพระครูวิจิตรธรรมภาณี (พวง ธมฺมทีโป) วัดมณีวนาราม ตำบลในเมือง อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี เป็นพระอุปัชฌาย์ พระอธิการลา วัดวารินทราราม ตำบลวารินชำราบ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระครูอินทสารคุณ วัดบ้านบึงหวาย ตำบลบึงหวาย อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานีเป็นพระอนุสาวนาจารย์

เมื่ออุปสมบทแล้ว ได้จำพรรษาอยู่ที่วัดบ้านทุ่งบอน ตำบลบึงหวาย อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ช่วงระยะหนึ่ง จึงย้ายไปอยู่วัดมณีวนาราม ในเมืองอุบลราชธานี เป็นเวลาประมาณ ๔ ปี เนื่องจากมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเดินทางไปรักษาโรคไส้เลื่อน และศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมที่กรุงเทพมหานคร ได้เดินทางเข้ากรุงเทพฯ พร้อมด้วยพระคำ นิลคำอ่อน น้องชายเมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๘ โดยเดินทางด้วยเท้าจากจังหวัดอุบลราชธานีถึงจังหวัดสุรินทร์ ใช้เวลาเดินทาง ๔ วัน ๓ คืน พักแรมที่จังหวัดสุรินทร์ ๑ คืน แล้วขึ้นรถไฟขบวนหินถมทางรถไฟต่อไปจนถึงจังหวัดบุรีรัมย์ พักแรม ๑ คืน ต่อจากนั้นขึ้นรถไฟที่สถานีรถไฟจังหวัดบุรีรัมย์ ถึงจังหวัดนครราชสีมา พักแรม ๑ คืน และขึ้นรถไฟต่อไปจนถึงกรุงเทพฯ

เมื่อถึงกรุงเทพฯ แล้วได้ไปอาศัยอยู่กับหลวงตาสี ดาโสม วัดอินทรวีหาร บางขุนพรหม ซึ่งมีภูมิลำเนาเดิมอยู่บ้านบึงหวาย ต่อมาหลวงตาสีได้นำตัวไปฝากกับพระมหาปุ้ย แสงฉาย วัดอนงคาราม คลองสาน ธนบุรี (สมัยนั้น) ซึ่งเป็นศิษย์เก่าวัดมหานาราม และเป็นพระธรรมกถึกที่มีชื่อเสียงโด่งดังมาก พระมหาปุ้ย ได้พาไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ แพทย์ได้ทำการผ่าตัดไส้เลื่อนจนหายเป็นปกติ

หลังจากนั้น พระมหาปุ้ยกับพระอาจารย์ทองได้แนะนำให้เรียนหนังสือบาลีไวยากรณ์และธรรมบท เพื่อใช้เป็นประโยชน์แก่พระศาสนา เนื่องจากได้บากบั่นเดินทางจากบ้านมาไกลถึงแหล่งการศึกษาที่เจริญแล้ว

พระมหาปุ้ยเป็นธุระนำพระภิกษุสองพี่น้องไปฝากไว้กับพระครูวิเศษศีลคุณ (ชุ่ม) เจ้าอาวาส วัดทองนพคุณ คลองสาน ธนบุรี ซึ่งก็ยินดีรับให้อยู่ร่วมสำนักด้วย และให้สร้างกติกาสัญญาฝากตนเอง ๓ ข้อคือ

ข้อ ๑ จักตั้งใจเรียนจริง

ข้อ ๒ จักช่วยรักษาการุณพระศาสนาอย่างเคร่งครัดในกิจวัตรเสมอ

ข้อ ๓ หากฝ่าฝืนกติกาสัญญานี้ ยินดีที่จะออกไปจากวัดนี้ เพื่อรักษากฎระเบียบของวัดและพระศาสนาไว้

ในระหว่างนี้ได้ไปศึกษาเล่าเรียนในสำนักเรียนกับพระธรรมเจดีย์ ผู้เชี่ยวชาญภาษาบาลีด้วย ซึ่งใช้เวลาศึกษาภาษาบาลีและวัฒนธรรมประเพณีชาวกรุงเทพฯ เป็นเวลา ๘ ปีเศษ จึงย้ายกลับจังหวัดอุบลราชธานี โดยสำเร็จการศึกษาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงขั้นสูงสุด ดังนี้

- พ.ศ. ๒๔๖๘   นักธรรมชั้นตรี สำนักวัดมณีวนาราม อุบลราชธานี
- พ.ศ. ๒๔๗๑   เปรียญธรรม ๓ ประโยค สำนักวัดทองนพคุณ ธนบุรี (ปัจจุบันคือ
กรุงเทพมหานคร)
- พ.ศ. ๒๔๗๓   นักธรรมชั้นโท สำนักวัดทองนพคุณ
- พ.ศ. ๒๔๗๔   เปรียญธรรม ๔ ประโยค สำนักวัดทองนพคุณ
- พ.ศ. ๒๔๗๕   เปรียญธรรม ๕ ประโยค สำนักวัดทองนพคุณ

หน้าที่การงาน

ด้านการศึกษา

พระธรรมเสนานี เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกธรรมและบาลี แผนกบาลีได้แก่ บาลีไวยากรณ์ และธรรมบท ๘ ภาค ประจำสำนักเรียนวัดมณีวนาราม และเป็นกรรมการตรวจข้อสอบประโยคธรรมสนามหลวง ได้มองเห็นคุณค่าของการศึกษาจึงก่อสร้างโรงเรียน พระปริยัติธรรมขึ้น เพื่อให้พระภิกษุสามเณรมีสถานที่เรียนเป็นเอกเทศ เป็นผู้อำนวยการสอน ตั้งชื่อว่า “โรงเรียนบาลีจิตรสังฆานุกูล” กวดขันในเรื่องการเรียนการสอน ทำให้พระภิกษุสามเณรที่เข้าเรียนสอบได้นักธรรมและบาลีเป็นจำนวนมาก จนทำให้สำนักเรียนวัดมณีวนาราม กลับมีชื่อเสียงแพร่หลายเป็นที่นิยมของพระภิกษุสามเณรเข้ามาศึกษาเล่าเรียนจากทุกสารทิศเหมือนในอดีต

นอกจากนี้ ได้ร่วมกับคณะสงฆ์จังหวัดอุบลราชธานี จัดตั้งโรงเรียนราษฎร์ของวัด (โรงเรียนเอกชน) ขึ้นที่วัดมณีวนาราม ชื่อว่า “โรงเรียนอุบลวิทยากร” จัดสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ เปิดให้พระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ได้ศึกษาเล่าเรียนในระดับมัธยมศึกษา ให้มีความรู้ความสามารถเท่าทันกับยุคสมัย ปัจจุบันโรงเรียนนี้เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยเปลี่ยนสถานะจากโรงเรียนราษฎร์ของวัดเป็นประเภทโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกระทรวงศึกษาธิการ

ด้านการปกครอง

พระธรรมเสนานี รับภาระการปกครองคณะสงฆ์ตามลำดับ ดังนี้

- พ.ศ. ๒๔๗๔   เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมืองอุบลราชธานี
- พ.ศ. ๒๔๘๑   เจ้าอาวาสวัดมณีวนาราม
เจ้าสำนักเรียนพระปริยัติธรรม
ธรรม-บาลีที่วัดมณีวนาราม
เจ้าคณะอำเภอเมืองอุบลราชธานี
- พ.ศ. ๒๔๘๓   พระอุปัชฌาย์
- พ.ศ. ๒๔๙๒   สาธารณูปการจังหวัดอุบลราชธานี
- พ.ศ. ๒๔๙๔   รักษาการเจ้าคณะจังหวัดอุบลราชธานี
- พ.ศ. ๒๔๙๕   เจ้าคณะจังหวัดอุบลราชธานี
- พ.ศ. ๒๕๑๗   รองเจ้าคณะภาค ๑๐

ด้านสาธารณูปการ

พระธรรมเสนาบดี มีผลงานด้านการก่อสร้าง เสนาสนะและอาคารสาธารณะประโยชน์เป็นจำนวนมาก โดยเป็นประธานนำพระภิกษุสามเณรและพุทธศาสนิกชนร่วมดำเนินการจาก พ.ศ. ๒๔๗๖-๒๕๓๕ โดยสรุป ดังนี้

สร้างสุโขศาลา ๑ หลัง (สถานีอนามัย) และบ่อน้ำตื้น ๑ บ่อ สร้างทำนบกั้นน้ำบริเวณหนองขาม และสร้างคูน้ำหนองบอน เป็นแหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ บ้านทุ่งบอนตำบลบุ่งหวาย อำเภอวารินชำราบ โดยไม่ได้ใช้งบประมาณของทางราชการแต่อย่างใด

ร่วมกับคณะกรรมการและราษฎรอำเภอเมืองอุบลราชธานี สร้างทำนบในเขตอำเภอเมืองอุบลราชธานี ๓ แห่ง คือ ห้วยวังโฮ หนองจำนงค์ ตำบลหัวเรือ หนองเต่า บ้านเป่า ตำบลเหล่าเสือโก้ก และสร้างทำนบกั้นน้ำที่บ้านทุ่งขุนใหญ่ ตำบลหนองขอน อำเภอเมืองอุบลราชธานี

สร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดมณีวนาราม สร้างศาลาการเปรียญวัดหลวง สร้างเจดีย์บรรจุพระพุทธรูปหล่อใช้บูชา และอัฐิพระครูวิโรจน์รัตโนบล (บุญรอด)

สร้างโรงเรียนบาลีวิจิตรสังฆานุกูล ต่อมาใช้เป็นอาคารเรียนโรงเรียนอุบลวิทยากร (โรงเรียนราษฎร์ของวัด) วัดมณีวนารามและสร้างอุโบสถวัดบ้านตูลุง อำเภอโขงเจียม

สร้างศาลาการเปรียญ ๒ ชั้น สำหรับใช้บำเพ็ญศาสนกิจ และห้องเรียนนักเรียนและบาลี สร้างซุ้มประตูโขง ด้านตะวันออกและด้านใต้ สร้างกำแพงวัดโดยรอบทั้ง ๔ ด้าน สร้างอุโบสถใหม่แทนอุโบสถหลังเก่าตามแบบแปลนของกรมศาสนา สร้างฌาปนสถาน พร้อมศาลาคู่เมรุ และปฏิสังขรณ์กุฏิแดง ซึ่งเป็นที่พำนักอาศัยของพระอริยวงศาคตญาณ วิมลอุบลสังฆปาโมกข์ ซึ่งเป็นพระราชกษัตริย์องค์แรกของจังหวัดอุบลราชธานี ที่วัดมณีวนาราม

สร้างตึกสงฆ์อาพาธ จัดหาเครื่องเอ็กซเรย์เคลื่อนที่มอบให้โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ จังหวัดอุบลราชธานี และหาทุนสมทบสร้างตึกสงฆ์อาพาธ โรงพยาบาลพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ฯลฯ

การเผยแผ่

พระธรรมเสนาบดี นอกจากเป็นนักปกครอง นักพัฒนาการศึกษา นักสาธารณูปการแล้ว ยังเป็นนักเทศน์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษเฉพาะตัว คือ เป็นพระธรรมกถึก เทศนาธรรมอบรมประชาชนได้อย่างยอดเยี่ยม มีปฏิภาณไหวพริบปัญญาเฉียบแหลม ตอบคำถามได้ฉับพลัน จนมุมแล้วจึงยอ มีจริยาวัตรงดงาม จดจำบทสวดมนต์พระสูตรต่าง ๆ ได้แม่นยำเป็นเลิศทำอะไรทำจริง งานการไม่เคยค้างค้ำและรู้จักตัวรักเกียรติ พระศาสนาด้วยดีตลอดมา ตัวอย่างที่เป็นคติคำสอน วิธีการ แนวคิด ปฏิภาณ และวาทีศิลป์ของพระธรรมเสนาบดีบางตอน ดังนี้

เรื่องที่ ๑

การสืบทอดเจตนา

“... การงานทั้งปวง ไม่ว่าจะป็นงานส่วนตัวหรือว่างานส่วนรวม เล็กหรือใหญ่ ที่มนุษย์ทำกันอยู่เป็นประจำทุกวัน ถ้าจะสรุปเป็นผลงานออกมา ก็จะได้เป็น ๒ ส่วนคือ ประสบความสำเร็จ และไม่ประสบความสำเร็จ การทำงานของคนเรามีผลอยู่ ๒ อย่างแค่นี้เท่านั้นใคร ๆ ก็ปรารถนาความสำเร็จในการทำงาน ไม่มีใครปรารถนาความล้มเหลว แต่ความสำเร็จหรือว่าความล้มเหลวของงานไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสำเร็จอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับหลักแห่งการทำงานโดยเฉพาะงานเกี่ยวกับส่วนรวมที่เกี่ยวกับคนมาก ๆ ผู้ทำยังต้องยึดหลักการและปฏิบัติไปตามหลักการอย่างเคร่งครัด งานทางด้านศาสนา ไม่ว่าจะเกี่ยวกับงานปกครอง การศึกษา การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและการก่อสร้าง งานทั้งหลายดังกล่าวล้วนต้องอาศัยหลักการในการดำเนินงานทั้งสิ้น...

งานทางด้านพระศาสนาเป็นงานที่ละเอียดอ่อน ตั้งอยู่บนรากฐานของศรัทธาและการเสียสละ แต่มีวิจาร์ณญาณละเอียดสุขุม มิฉะนั้นจะไม่สามารถนำภาระไปสู่จุดมุ่งหมายได้ด้วยดีได้... และมีบุคคลที่ทางคณะ

สงฆ์แต่งตั้งขึ้นให้ทำหน้าที่ปกครองหมู่คณะตามลำดับชั้น ลำดับต่ำสุดคือเจ้าอาวาสวัดต่าง ๆ นับว่าเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในคณะสงฆ์ ถ้า พยายาม **คัดเลือก** พระสงฆ์ที่จะมาดำรงตำแหน่ง **เจ้าอาวาส** ให้ดีแล้ว จะทำให้ปัญหายุ่งยากต่าง ๆ ซึ่งจะมีตามมาลดลงได้มากทีเดียว...พระธรรมวินัย กฎหมาย สังฆานัติ กติกาสงฆ์ ฯลฯ ตลอดจนระเบียบแบบแผนธรรมเนียมอันดีงามที่มีอยู่ อันเป็นเสมือนป้ายที่ถ่ายทอดเจตนาและทางเดินของหมู่สงฆ์สาวกสุดท้ายภายหลัง จะได้สืบทอดเจตนาสืบทอดไปจนถึงที่สุด หลักการดำเนินงานไปสู่ความสำเร็จของคณะสงฆ์ก็คงไม่พ้นไปจากหลักง่าย ๆ คือการที่ผู้เป็นเจ้าของหมู่หรือผู้เป็นหัวหน้าได้เมตตาถ่ายทอดเจตนา คือ ความมุ่งหมายจุดหมายปลายทางของพระพุทธศาสนาให้เพื่อนสหธรรมิก พระหนุ่มเณรน้อย ตลอดจนอุบาสก อุบาสิกา ให้รู้จักหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้ถูกต้องทั้งส่วนพระธรรมและส่วนพระวินัยและพระหนุ่มเณรน้อยก็ตั้งใจศึกษาพระธรรมวินัย และได้ดำเนินตามที่ครูบาอาจารย์ ได้สอนได้อบรมมาด้วยดีอันเป็นการสืบทอดเจตนารมณ์ และทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง...” (พระธรรมเสนาณี, ๒๕๓๘ : ๓๒-๓๔)

เรื่องที่ ๒ ข้อควรคิด

- ...คิดสิบนาที...ทำสิบปีไม่เสร็จ
- สำเร็จเมื่อคิด...ติดขัดเมื่อทำ
- ผี, ชั่ว, ลูกสาว ๓ อย่างนี้อย่าเอาไว้นาน
- ผู้ว่าชายบ้าน สมภารชายวัด
- พระพุทธศาสนานี้ เหมือนต้นไม้ใหญ่ มีทั้งแก่น กิ่ง ก้าน ใบ เปลือก กระพี้ ดอกผล และร่มเงา...สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นประโยชน์ให้คนสามารถเลือกใช้ได้ตามปรารถนา
พุทธบริษัทก็คือส่วนต่าง ๆ ของพระพุทธศาสนา ย่อมมีคุณสมบัติต่าง ๆ กัน สุดแต่สาธุชนจะเลือกใช้ให้เหมาะแก่ฐานะ
- ...บางคนมีวิชา (มีความรู้)
แต่ถ้าขาดคุณธรรมควบคุมแล้ว
ก็มักจะใช้วิชานั้นไปในทางที่ผิด
ย่อมจะเป็นผลร้ายแก่ตนและผู้อื่นได้
- ศิล เป็นเหมือนสายบรรทัด
ให้ผู้ปฏิบัติดำเนินตามธรรมได้เที่ยงตรง
ไม่เอนเอียงลงมาทางทุจริต
เพราะโมหะได้ง่าย...
- บุคคลดำเนินชีวิตไปโดยชอบธรรม
จึงจะเป็นผู้มีชีวิตที่ประเสริฐสุด
ไม่มีความร้อนรน กระวนกระวาย
มีแต่ความเย็นใจ สบายใจ สงบใจ...

(พระธรรมเสนาณี, ๒๕๓๘ : ๓๘-๓๙)

ฯลฯ

เรื่องที่ ๓ สอนใจ

- รู้บอกว่ารู้ ไม่รู้ก็บอกว่าไม่รู้ จึงเป็นผู้รู้จริง
- ชมคนด้วยวาจา มีค่ายิ่งกว่ามอบไข่มุกให้เป็นของขวัญ ทำร้ายคนด้วยวาจา สาท้ายยิ่งกว่าทิ่มแทงด้วยหอกดาบ
- ปีกองไม่หวนกลับ อรุณรุ่งในวันนี้สว่างลับไปแล้วเรียกคืนมาได้ การทำอะไรให้ทันกาล ไม่ต้องเสียใจในภายหลัง วันเวลาไม่เคยคอยใคร
- ผู้กล้ารักปี คนเก่งรักวัน ปราชญ์รักนาที่
- แม่ประเทศของเราจะยากจน ล้าหลังแค่ไหน แต่มันก็ยังคงเป็นมาตุภูมิของเรา ก็เหมือนกับแม่ของเรานั้นแหละ แม้ท่านจะฉลาดมากน้อยหรือยากจนจนขั้นแค่นสีกปานใดก็ตาม แม่ก็ยังคงเป็นแม่ของเรา
- ควรรู้จักอ่อนข้อบกพร่องของคนที่เรารัก ควรรู้จักข้อดีข้อเด่นของคนที่เราชัง ละทิ้งคนถ้อยอย่างไม่ลังเล ใช้งานคนเก่งอย่างไม่ระแวงแคลงใจ การงานจักรุ่งเรือง
- ก่อนหน้าจะนินทาคนอื่น ควรคิดถึงตัวเองเสียก่อน คนที่กล้าเตือนสติเรา มักเป็นคนที่ยอมช่วยเหลือ เราควรน้อมใจรับฟังให้ดี

(พระธรรมเสนาณี, ๒๕๓๘ : ๔๐) ฯ

สมณศักดิ์

ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ ตามลำดับ ดังนี้

พ.ศ. ๒๔๘๒	พระครูวิจิตรธรรมภาณี
พ.ศ. ๒๔๙๑	พระครูสัญญาบัตรชั้นเอก ในราชทินนามเดิม
พ.ศ. ๒๔๙๓	พระราชาคณะชั้นสามัญที่ พระญาณเมธี
พ.ศ. ๒๔๙๖	ได้รับราชทินนามใหม่ที่ พระเมธีรัตโนบล
พ.ศ. ๒๕๐๐	พระราชาคณะชั้นราชที่ พระรัตนมงคลเมธี
พ.ศ. ๒๕๐๘	พระราชาคณะชั้นเทพที่ พระเทพมงคลเมธี
พ.ศ. ๒๕๓๖	พระราชาคณะชั้นธรรมที่ พระธรรมเสนาณี

มรณภาพ

พระธรรมเสนาณี (กิ่ง มหปผล) อาพาธด้วยโรคชรา มรณภาพด้วยอาการสงบเมื่อวันจันทร์ที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๘ เวลา ๑๗.๔๕ น. สิริรวมอายุได้ ๙๒ ปี ๑๑ เดือน ๘ วัน พรรษา ๗๔

จากประวัติชีวิตและผลงานที่กล่าวมาโดยสังเขปนี้ ชี้ให้เห็นว่า ท่านนั้นเป็นพระมหาเถระผู้รักตัญญูสุปฏิบัติ เป็นแม่ทัพธรรม ผู้กล้าหาญ เด็ดเดี่ยว เข้มแข็ง หนักแน่น อดทน มีไหวพริบปฏิภาณ ทรงธรรมปัญญา ได้รับการยกย่องจากประชาชนทั่วไปว่าเป็นพระนักปราชญ์ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์สูงถึงชั้นธรรม ในราชทินนามที่ “พระธรรมเสนาณี” ความหมายว่าแม่ทัพธรรม

ด้วยคุณลักษณะดังกล่าวนี้ จึงขอเชิดชูเกียรติ เป็นปราชญ์เมืองอุบลราชธานี อีกรูปหนึ่ง

หลังสืออ้างอิง

กิ่งธรรม. โดยเสด็จพระราชกุศลในการออกเมรุพระราชทานเพลิงศพพระธรรมเสนาณี (กิ่ง มหปผลเถร).

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๓๘.

สำนักวิทยุภาพบริการ มหาวิทยาลัยศิลปากร